

Aktual **politika**

intervju

JASNA OMEJEC,
predsjednica Ustavnog
suda, ovih se dana našla
u središtu pozornosti
zbog odluke Ustavnog
suda da se bivši
premijer Ivo Sanader
treba pustiti iz pritvora

JASNA Omejec

PREDSJEDNICA USTAVNOG SUDA GOVORI O **PUŠTANJU**
SANADERA IZ PRITVORA I ZAŠTO MISLI DA TREBA MIJENJATI
NAČIN IZBORA SUDACA USTAVNOG SUDA

Zašto smo morali pustiti Sanadera

/RAZGOVARAO/ BERISLAV JELINIĆ • /SNIMIO/ TOMISLAV ČUVELJAK

Ustavni sud dospio je proteklih dana u središte pozornosti nakon što je donio odluku da se bivši premijer Ivo Sanader treba pustiti iz pritvora. Počelo se kroz medije i u javnosti provlačiti tezu da se to možda dogodilo i zato što je većina sudaca tog suda imenovana na tu funkciju za vrijeme Sanaderova mandata, a prevladavajući je dojam da je ta odluka izazvala negativne reakcije u javnosti. Predsjednica Ustavnog suda Jasna Omejec dala je u tom povodu ekskluzivni intervju za Aktual.

U tom intervjuu ona je pojasnila okolnosti donošenja te odluke, otkrila zašto misli da bi se trebao mijenjati način izbora sudaca Ustavnog suda, rekla što misli da je u korijenu otpora europeizaciji hrvatskog pravnog poretka, te detaljno pojasnila kako Ustavni sud funkcionira i zašto je on važan za razvoj hrvatskog društva.

AKTUAL: Kako komentirate medijske tvrdnje da se može sumnjati da je Ustavni sud donio odluku o ukidanju pritvora Ivi Sanaderu dijelom i zato što je većina sudaca imenovana za vrijeme Sanaderova premijerskog mandata?

- Molila bih da se iz mojih odgovora ne izvlače zaključci o osobnoj nesklonosti ili naklonosti gospodinu Sanaderu. On me privatno ne zanima, a kao ustavna sutkinja imam obvezu zahtijevati samo jedno: on, kao i svatko drugi, ma bio i crni vrag, u ovoj zemlji mora imati pošteno suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom.

Ni manje ni više od toga. Dakle, presudu o njegovoj krivnji ili nedužnosti donijet će nadležni sud i nitko drugi. Ni ja, ni vi, ni novinari, ni politika, ni javnost. Ako je kriv, neka odgovara. Ako je nedužan, neka bude oslobođen optužbi. Za taj aspekt buduće sudbine

gospodina Sanadera nije me briga, ni profesionalno ni osobno. Mislim da sam ovo morala reći.

AKTUAL: Pitanje se odnosilo na utjecaj Sanadera na imenovanje vas i ostalih ustavnih sudaca, a time i na odluku Ustavnog suda da ga se pusti iz pritvora.

- Gospodin Sanader pušten je iz istražnog zatvora zato što sud nije naveo dostatne razloge koji bi ukazivali da postoji daljnja opasnost od njegova bijega. Činjenica što je većina ustavnih sudaca izabrana tijekom njegova mandata s tom odlukom nema nikakve veze. To je kao da kažete da su suci Europskog suda za ljudska prava izabrani u mandatu gospodina Sanadera, pa je to utjecalo na njihovu izgradnju pravnih mjerila vezanih uz opasnost od bijega pritvorenika.

AKTUAL: B li presuda Europskog suda za ljudska prava bila ista kao vaša?

- Da, presuda Europskog suda bila bi ista kao naša.

AKTUAL: U javnosti odluka o ukidanju pritvora Sanaderu nije dobro primljena. Je li se, zbog izuzetnog interesa javnosti za Sanaderov slučaj, ozračje u radu na tom predmetu razlikovalo od drugih predmeta o kojima ste odlučivali?

- Ustavni sud samo je preuzeo već izgrađena mjerila Europskog suda za određivanje opasnosti od bijega pritvorenika, preveo ih na hrvatski jezik i sistematizirao. U tom je smislu naša odluka gotovo tehnička, pa nije bila ni previše zahtjevna sa stručnog aspekta. U njoj nema vlastitog doprinosa Ustavnog suda.

AKTUAL: U kojoj mjeri puštanje Ive Sanadera iz pritvora njemu može izbiti argumentaciju za obraćanje Europskom sudu?

- Ustavni sud ne donosi nijednu odluku, a da prethodno ne prouči mjerodavnu praksu Europskog suda. On je dosljedno primjenjuje već godinama. Nažalost, domaći sudovi to još uvijek ne čine. Time izravno krše međunarodne obveze koje smo preuzeli ratifikacijom Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Bojim se i pomisliti u kakvom bi položaju bila Hrvatska pred Europskim sudom da nije Ustavnog suda, i po broju predmeta i po broju povreda ljudskih prava. Ustavni sud pokušava "spašavati" stvari koliko god je to moguće, vraća predmete na ponovni postupak sudovima, objašnjava im europske pravne standarde koji se moraju primijeniti, ali stalno nailazi na nerazumijevanje, otpore i kritike, i pravosuđa, i politike, i medija, i javnosti. Odluka o ukidanju istražnog zatvora gospodinu Sanaderu samo je jedna kapljica u tom oceanu nerazumijevanja i otpora.

MUKOTRIPAN PROCES UČENJA

AKTUAL: Dokle se doista došlo u europeizaciji hrvatskog pravnog poretka?

- Mogu govoriti samo s aspekta ustavnog sudstva. Zahtjevi koje pred sudove, parlament, vladu, državnu i javnu upravu te druga tijela vlasti postavlja Ustavni sud nisu njegova "izmišljotina". Hrvatska se opredijelila za izgradnju demokratskog društva utemeljenog na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava. Projekciju takvog društva ugradili smo u vlastiti Ustav, obvezujući se istodobno da ćemo izvršavati i sve međunarodne obveze iz Europske konvencije. Ustavnom sudu dali smo u zadaću da ustavni model takvog liberalno-demokratskog društva - i nijedan drugi - bezuvjetno štiti i promiče. Ustavni sud to pokušava činiti, ali nailazi na snažne otpore koje sam prethodno spomenula. Oni su po svojoj prirodi izraz svjesnog ili nesvjesnog otpora europeizaciji hrvatskog pravnog poretka.

AKTUAL: Gdje su korijeni tog otpora?

- U bivšem režimu i tranziciji. Razvijena ustavna demokracija rezultat je dugog procesa

učenja u kojem su "u hodu" traženi racionalni odgovori na zahtjeve koji su se radali u tkivu društva. U tranzicijskim je društvima taj proces učenja preskočen. U njima se ustavna demokracija nastoji nametnuti kao model. Ona ne proizlazi iz desetljećima stvaranih društvenih odnosa, nego je samo formalni okvir koji se tek naknadno treba popunjivati socijalnim sadržajima otvorenog društva. S druge strane, konstitucionalizam, kao politička ideologija, za većinu ljudi školovanih u bivšem režimu nikada nije bio samorazumljiv legitimacijski temelj tog novog društva.

Drugim riječima, tranzicijske postkomunističke države imaju ustave u koje je ugrađen model poželjnog budućeg društva, ali taj model još uvijek ne korespondira s realnim životom.

AKTUAL: Možete li to podrobnije razložiti?

- Kako bi rekao predsjednik ruskog Ustavnog suda Zorkin, u našem realnom životu kipte neartikulirane strasti, u njemu se žestoko bore stvarne skupine koje imaju realne sukobljene interese. Riječ je o golim interesima mnoštva pojedinaca i različitih društvenih skupina, državnih struktura, birokratskog aparata, sindikata, medija, političkih stranaka, udruga civilnog društva, gospodarskih, financijskih i korporacijskih tvrtki, itd. Mi još nemamo učinkovitog okvira koji bi, kao u zapadnim zemljama, sve to držao na okupu kroz urednu pravnu zajednicu. Kad u takvu difuznu i interesno sukobljenu realnost Ustavni sud spusti svoju odluku koja inzistira na modelu društva koji je zapisan u Ustavu, onda ta odluka Ustavnog suda pogađa. Čak i oni koji u javnosti slove kao demokrati sve zaboravljaju kad im neka odluka Ustavnog suda nije po volji. Na svjetlo dana izlaze interesi. Zbog deficita u tzv. konstitucionalnoj svijesti, u takvoj se situaciji otpori prema tom novom ustavnom modelu društva, koji se puni sadržajem preko odluka Ustavnog suda, manifestiraju u ponižavanju, klevetanju i omalovažavanju samih osoba koje u Ustavnom sudu rade, kao i u degradiranju same institucije, sve do zahtjeva za ukidanje Ustavnog suda. To je matrica koja se, najčešće putem medija, ponavlja već godinama.

AKTUAL: Svojedobno ste izjavili da je Ivo Sanader imao izraženu spoznaju o važnosti Ustavnog suda u europeizaciji hrvatskog pravnog poretka, te da se nije miješao u njegov rad. To se u medijima kasnije različito interpretiralo, što vas je i zasmatalo. Na temelju čega ste stekli takav dojam o Sanaderovu odnosu spram Ustavnog suda?

- Na temelju vlastitog iskustva, stečenog u razgovorima oko materijalnih uvjeta rada Ustavnog suda.

AKTUAL: Je li riječ o razgovoru sa Sanaderom kad ste kao predsjednica suda od Vlade tražili novac za rad suda i sanaciju palače u kojoj se sud nalazi. Kako je protekao taj razgovor i što vam je Sanader tada obećao?

- S gospodinom Sanaderom nisam samo jednom razgovarala. Proračun se donosi svake godine i svake godine se vodi žestoka borba za svaku kunu. Razgovori su slijedili nakon mojih pisanih zahtjeva u kojima sam navodila potrebe Suda. Kad je riječ o sanaciji sjedišta Suda, razgovori su započeli, ako se dobro sjećam, nakon što se pokazalo da će se te stare zgrade srušiti ne budu li hitno sanirane. U razgovorima je gospodin Sanader uvijek bio operativan i kratak. "Gospodo zamjenice predsjednika" ili kasnije "gospodo predsjednice, tražili ste toliko i toliko. Vlada može odobriti toliko i toliko", ili "Vlada u ovom trenutku zahtjev ne može odobriti" i slično. Argumente je znao slušati i uvažavati. To je moje iskustvo.

AKTUAL: Opremanje Ustavnog suda namještanjem neugodna je epizoda koja je svojedobno privukla veliku pozornost javnosti. Nakon što

LA PERGOLA JE ČEST strahovito nara

su mediji otkrili sporne detalje iz javnog natječaja postupak nabave se korigirao, pa se uštedio novac. Kako komentirate taj slučaj?

- Uvijek isto. Iako je ponudu izradio ovlašten arhitekt tvrtke koja je posao dobila na javnom natječaju, to ne umanjuje moju objektivnu odgovornost kao čelnika kuće. Za brzu reakciju i izostanak bilo kakve štete zaslužni su novinari i na tome sam im zahvalna.

AKTUAL: Vladimir Šeks se godinama smatra jednim od najutjecajnijih ljudi u hrvatskom pravosuđu. Kakvim ocjenjujete njegov doprinos hrvatskom pravosuđu?

- Kad se spomene gospodin Šeks, onda se pred mojim očima pojavi slika osobe vezane uz Hrvatski sabor i uz zakonodavnu, a ne sudsku ili pravosudnu djelatnost.

AKTUAL: Kako komentirate prošlotjedne tvrdnje Vladimira Šeksa u intervjuu Jutarnjem listu, gdje je izjavio da mu je Sanader 2007. nudio da postane predsjednik Ustavnog suda, što otvara sumnju da su neki suci Ustavnog suda na svoje funkcije doista postavljeni izravno njegovom voljom, ili u dogovoru između Šeksa i Sanadera?

- Prvo bih ukazala na nelogičnost izjave o kojoj govorite, jer nitko izvan Ustavnog suda ne može utjecati na izbor njegovog predsjednika. U skladu s dobrom demokratskom praksom, predsjednika Ustavnog suda biraju isključivo suci među sobom, tajnim glasanjem.

POLITIČKI DOGOVOR, NE TRGOVINA

AKTUAL: Što je s izborom ustavnih sudaca?

- Parlament je bio i jest pravo mjesto za njihov

odgovornosti i javno stati iza konkretnih osoba, predlažući ih parlamentu za kandidate. To je europski standard koji do danas, nažalost, mi nismo prihvatili.

Da zaključim, problem nije u političkom dogovaranju, nego u pravilima kandidiranja, kulturni političkog dijaloga i transparentnosti. Tu smo još uvijek slabi.

AKTUAL: Slažete li se s tvrdnjama iz sudačkih krugova da dugogodišnje sudačko iskustvo ne mora nužno biti uvjet da bi se nekoga imenovalo na funkciju suca Ustavnog suda?

- Naravno. Venecijanska komisija, savjetodavno tijelo Vijeća Europe za ustavna pitanja, izgradila je standard da u ustavnom sudu ne bi trebali prevladavati suci redovnih sudova jer se njihove metode interpretacije pravnih normi bitno razlikuju od onih koje primjenjuju ustavni sudovi. To

te za taj posao, a oni su ipak izabrani. Kako to komentirate?

- Usudila bih se reći da u tom pisanju ima puno zločestoće i iskrivljavanja činjenica kroz njihovo nestručno tumačenje, posebno nekih novinara. Pokušat ću to ilustrirati na primjeru. Možda se vaši čitatelji sjećaju one silne erupcije negativnih, optužujućih i pogrđnih napisa o sutkinji Slavici Banić kad ju je protukandidatkinja na izborima za ustavnog suca, sutkinja Mirjana Juričić, optužila da nije imala 15 godina radnog iskustva u pravnoj struci. U medijima je sutkinja Banić doslovno bila linčovana, dok je sutkinja Juričić istodobno proglašavana "heroinom" hrvatskog sudstva. Kad je sutkinja Juričić izgubila spor u Hrvatskoj, obratila se Europskom sudu u Francuskoj i zahtijevala 50.000 eura naknade za štetu koju je pretrpjela.

Europski sud je presudu odavno donio. Jesmo li igdje u našim medijima pročitali da je ta presuda donesena i da je bila negativna za sutkinju Juričić, to jest da je Europski sud odbio njezin zahtjev? Ta se presuda Europskog suda jednostavno ne spominje, nego se i dalje vrti stara priča. Mislim da taj primjer sve govori. Doduše, iz tog je slučaja i Ustavni sud nešto naučio.

AKTUAL: O čemu je riječ?

- U presudi Juričić protiv Hrvatske Europski sud zamjerio je Ustavnom sudu što podnosi-teljici zahtjeva nije na vrijeme dostavio očitovanja institucija i stručna mišljenja pojedinaca koja je sudac-izvjestitelj od njih zatražio u tom predmetu. Poučeni tim prigovorom, od iduće godine uvodimo novu praksu i time uskladjemo rad sa zahtjevom Europskog suda. Ako budemo tražili stručna mišljenja ili očitovanja institucija u nekom predmetu, odmah ćemo ih prosljeđivati svim osobama koje su bile stranke u prethodnom sudskom postupku. Time ćemo osigurati kontradiktornost postupka pred Ustavnim sudom.

AKTUAL: Ustavni sud je u više navrata privlačio pozornost javnosti u raznim situacijama gdje su razni zakoni proglašavani neustavnima, poput zakona o pravima nacionalnih manjina, dijela zakona o poljoprivrednom zemljištu, zakona o mirnom okupljanju. Kako kao hrvatska gradanka komentirate to što Vlada predlaže razne neustavne zakone?

- Mislim da problem ne treba sagledavati u tom svjetlu. Treba krenuti od načela supremacije Ustava koje je u suvremenoj Europi postavljeno iznad načela narodnog predstavnštva. Ustav, međutim, nije lako razumljiv tekst. La Pergola je često isticao da je uloga ustavnih sudova u Europi strahovito narasla upravo zbog složenosti pisanih ustava, u kojima široka i neodređena načela, u koegzistenciji s pragmatičnim i detaljnim pravilima, zahtijevaju "ekspertno i zahtjevno čitanje od autoritativnog interpretatora". U tom svjetlu, uloga ustavnih sudova danas je bitno transformativna. ▶

Suci Ustavnog suda snimljeni tijekom sjednice s predsjednikom Ustavnog suda Jasnom Omejec

ISTICAO da je uloga ustavnih sudova u Europi upravo zbog složenosti pisanih ustava

izbor. To nije sporno. Za izbor svakog ustavnog suca sad je potrebna 2/3 većina glasova svih zastupnika. To znači da sam Ustav izričito zahtijeva politički dogovor, jer je riječ o izboru članova najvišeg ustavnog organa odgovornog za pravilno funkcioniranje ustavnog poretka. Mi, dakle, griješimo kad institut političkog dogovora za izbor ustavnih sudaca automatski izjednačavamo ili svodimo na pogrđnu "političku trgovinu". U izboru ustavnih sudaca sporno je nešto drugo.

AKTUAL: Što smatrate spornim u izboru ustavnih sudaca?

- Već godinama bezuspješno ponavljam da moramo mijenjati postupak predlaganja kandidata za izbor ustavnih sudaca. Tu nema mjesta javnom natjecanju. Najviši nositelji svih grana državne vlasti moraju preuzeti svoj dio

je razumljivo ima li se u vidu da ustav, kao pravno-politički akt par excellence, nije vrijednosno neutralan. On zagovara model liberalno-demokratskog društva. Budući da odluke ustavnih sudova izvire iz njega, one nužno imaju političke učinke. U razvijenim je demokracijama to notorna stvar. Štoviše, na portalu Saveznog ustavnog suda Njemačke izričito se naglašavaju politički učinci njegovih odluka. U tom kontekstu Venecijanska komisija inzistira na ravnoteži u sastavu ustavnih sudova, odnosno na ravnomjernoj zastupljenosti osoba koje dolaze iz sudstva, iz zakonodavstva, iz izvršne odnosno upravne vlasti i iz pravnih znanosti, jer samo takav sastav ustavnih sudova jamči dobro izbalansirane odluke.

AKTUAL: U više se navrata pisalo da pojedini suci Ustavnog suda ne zadovoljavaju uvje-

Oni svojom interpretacijom ustava usmjeravaju djelovanje javnih vlasti, u prvom redu parlamenta, u složenim uvjetima suvremenog života. Problem neustavnih zakona ne smije se stoga sagledavati u kategorijama vladine "krivnje" ili "nesposobnosti". To bi bio pogrešan pristup.

AKTUAL: Ustavnom sudu spočitavalo se da je odluka o ustavnosti kriznog poreza donesena ekspresno, te da se na odluku o ustavnosti zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji čekalo više od dvije godine, zbog čega se suce Ustavnog suda kritiziralo da su sud pretvorili u servis vladajuće većine. Kako komentirate takve kritike?

- Nažalost, takvih će kritika biti sve dok se odluke Ustavnog suda budu instrumentalizirale u svakodnevne političke svrhe i služile kao sredstvo političkog natjecanja među strankama. Odgovornost za promjenu takve pogrešne percepcije o Ustavnom sudu najviše leži upravo na političkim strukturama, a nakon toga i na medijima.

kategorija, pri čemu kategorizacija važnosti svakog pojedinog ovisi o ocjeni samog suda. Tako će pojedini stari predmeti na Europskom sudu čekati još godinama, a neki najnoviji će odmah biti riješeni. Kod nas su trenutno u primjeni oba ta mjerila. Prvi još nismo napustili, a drugi pokušavamo što više poštovati. Na tom se križanju doga-

FOTO MARKO LUKINIĆ/PIXSELL

institucije, pa ni onda kad je riječ o pet temeljnih ustavnih organa bez kojih naše države ne bi bilo. Mislim na predsjednika RH, Hrvatski sabor, Vladu, Ustavni i Vrhovni sud. S aspekta posla koji trenutno obavljam, jedino što mogu jest obratiti se sugrađanima i zamoliti ih da imaju povjerenja u Ustavni sud. On dobro radi svoj posao.

AKTUAL: Kakvom ocjenjujete razinu komunikacijske kulture hrvatskih pravosudnih dužnosnika?

- Tu nisam najbolji sugovornik, jer se i sama suočavam s velikim problemima u komunikaciji s medijima. Moja je dužnost ne dopustiti medijima uvlačenje i Ustavnog suda i mene osobno u sveprisutnu "estradizaciju" javnog prostora. Međutim, ako ne pristaješ biti dio tog prostora, onda za tebe u medijima zapravo i nema mjesta. Pa ako se ono ponekad i nade, opet se javlja problem. Sadržaj i razina informacije koja zanima novinara najčešće je takva da na njih ustavni sudac ne smije pristati. Tu je i nikad riješeno pitanje vezano uz po-

PROBLEM JE HRVATSKE DRŽAVE što naši građani vjeruju međunarodnom sudu, ali ne i vlastitom Ustavnom sudu

To, naravno, nikako ne znači da u dinamici rješavanja tisuća i tisuća predmeta, kojima je Ustavni sud doslovno zatrpan, nema propusta. Ima ih. No, oni nisu uvjetovani ničijom političkom voljom.

MJERILO VAŽNOSTI PREDMETA

AKTUAL: Razmišljate li o načinu na koji bi se taj problem mogao riješiti?

To je jedan od krucijalnih upravljačkih problema u sudovima koji se bave ljudskim pravima. I Europski sud u Strasbourgu bio je također suočen s tim problemom. Oni su se odlučili za rez. U cijelosti su napustili mjerilo "starosti" predmeta, to jest njihovo rješavanje prema datumu zaprimanja. Prihvatili su mjerilo važnosti predmeta, tako da sve predmete raspoređuju unutar sedam

da ju propusti. Trenutno procjenjujemo mogućće negativne reakcije u našoj javnosti ako se odlučimo u cijelosti preuzeti mjerilo važnosti predmeta. Postoji bojazan da bi se kod nas i to moglo pogrešno protumačiti. Naime, iskustvo govori da ono što smo skloni prihvatiti kao neproblematično kad je riječ o Europskom sudu često dovodimo u pitanje kad je riječ o Ustavnom sudu.

AKTUAL: Zašto se to događa?

- Sve se svodi na pitanje povjerenja u institucije. Naši građani će vjerovati međunarodnom sudu, ali neće vjerovati vlastitom Ustavnom sudu iako on postupa po istim pravilima i donosi jednako kvalitetne odluke kao i onaj u Strasbourgu. To je apsolutno najveći problem današnje hrvatske države. Građani nemaju povjerenja u vlastite

trebu za minimalnim stupnjem kompetentnosti onih koji bi trebali pratiti rad Ustavnog suda ... Ukratko, puno problema.

AKTUAL: Izjavili ste svojedobno da na pokojnog Vladu Gotovca gledate kao na životnog učitelja.

- Gotovac je bio i uvijek će ostati jedan i jedinstven. Prošli tjedan prošlo je 11 godina od njegova odlaska. Ja ga i dalje vidim za njegovim radnim stolom, živo pamtim svaki pokret njegova tijela kad piše, izraz njegova lica kad mu ne ide, posebno držanje kad me nečemu podučava, ispituje, kritizira ili kad sam mu jednostavno draga. On mi je bio drugi otac, životni učitelj i iskren prijatelj. Vjerovao je u mene. Zahvalna sam mu na tome. 🍷